

Стан обізнаності підлітків та їх батьків щодо безпечної діяльності в Інтернет-мережі

*Снітко Марина Аркадіївна,
аспірант Київського університету імені Бориса Грінченка*

Постановка проблеми. Проблема вивчення сучасного стану обізнаності підлітків та їх батьків щодо безпечної діяльності в Інтернет-мережі обумовлена рядом важливих факторів: популярність Інтернет-мережі у підлітковому середовищі; наявність адикції від діяльності в Інтернет-мережі; прагнення підлітків до розширення соціальних контактів, самостійності, дорослості та самоствердження; наявність ризиків у віртуальному просторі; схвальне ставлення та відсутність контролю дорослих за діяльністю підлітків в Інтернет-мережі. Наявність вищеперерахованих факторів впливає на ризиковану діяльність підлітків в Інтернет-мережі, що вимагає вивчення та розв'язання даної проблеми як на науковому, так і на практичному рівнях.

Результати теоретичного аналізу. На основі аналізу наукових праць О. Тихомирова, О. Войскунського, О. Арестової, Л. Бабаніна, Ю. Кузнецової та Н. Чудової [1; 2; 3; 4; 6] нами були виділені такі види діяльності підлітків в Інтернет-мережі: пошукова, пізнавальна, комунікативна, професійна, ігрова, дозвіллева, комерційна, протиправна, спрямована на вдосконалення власної особистості, спрямована на задоволення сексуальних потягів та бажань, які мають свої специфічні особливості та ризики, що наведені у таблиці 1.

Табл. 1

Особливості та ризики діяльності в Інтернет-мережі

Особливості діяльності в Інтернет-мережі	Ризики діяльності в Інтернет-мережі
Вільний доступ до будь-яких інформаційних, ігрових, фото, аудіо-, відео-файлів	Відкритий доступ до недостовірних, неправдивих та необ'єктивних даних, матеріалів, які можуть негативно впливати на розвиток особистості підлітка
Використання віртуальних бібліотек та	«Блукання» по Інтернету, виникнення

платформ дистанційного навчання; самостійна творча дослідницька діяльність	залежності від пошуку інформації, яка не вимагає глибокого осмислення, невміння критично аналізувати отриману інформацію
Можливість спілкуватися як анонімно, так і не приховуючи персональної інформації про себе	Спілкування з асоціальними віртуальними співрозмовниками, залучення до фінансових махінацій, велика кількість спаму
Проведення дозвілля в Інтернет-мережі	Сприйняття життя як гри з великою кількістю «життів», переведення культу сили та агресивної поведінки з віртуального світу у реальний

Методика та процедура дослідження. З метою визначення стану обізнаності підлітків щодо безпечної діяльності в Інтернет-мережі нами було проведено анкетування «Особливості діяльності підлітків в Інтернет-мережі», в якому взяли участь учні 8-11 класів загальноосвітніх шкіл I-III ступенів №№ 2, 3, 6, 7 м. Василькова. Кількість опитаних становить 213 осіб віком від 12 до 17 років, з них 52 % хлопці та 48 % – дівчата.

Відповідно до проведеного нами опитування 205 опитаних підлітків користуються Інтернет-мережею. З них 69 % підлітків використовують Інтернет-мережу щоденно; 8 % – цілодобово; 18 % – один або два рази на тиждень; 3 % – один раз на місяць; 2 % – використовують Інтернет-мережу дуже рідко. Здебільшого підлітки перебувають в Інтернет-мережі різну кількість часу, що зображено на рисунку 1.

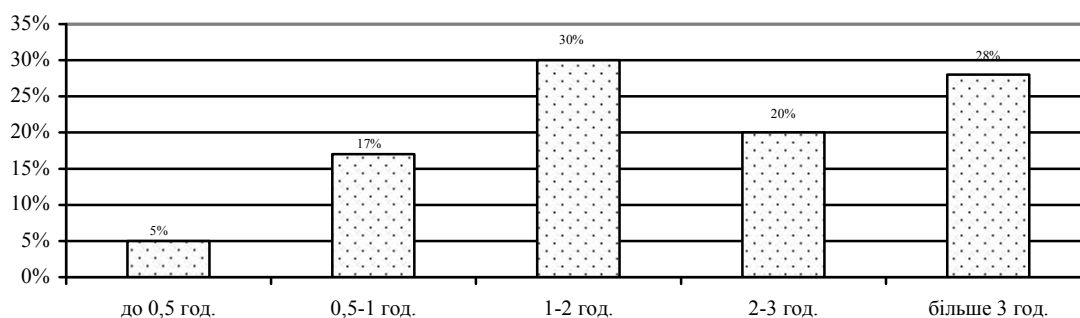

Рис. 1. Кількість часу перебування підлітків в Інтернет-мережі.

Найчастіше підлітки використовують Інтернет-мережу для задоволення різноманітних цілей: пошуку навчального матеріалу, спілкування, перегляду новин тощо. Детальна інформація наведена у таблиці 2.

Мета діяльності підлітків в Інтернет-мережі

№ п/п	Перелік діяльностей в Інтернет-мережі	Кількість підлітків (205)
1.	Спілкування	152
2.	Пошук навчального матеріалу	140
3.	Перегляд цікавих відео та фото	106
4.	Перегляд розважальної інформації	79
5.	Он-лайн ігри	72
6.	Користування електронною поштою	67
7.	Перегляд прогнозу погоди	65
8.	Перегляд новин	61

Як видно з таблиці 1 найчастіше підлітки віддають перевагу спілкуванню (74 %), пошуку навчального матеріалу (68 %) та перегляду цікавих відео та фото (52 %).

Для задоволення власних цілей в Інтернет-мережі підлітки використовують різноманітні за своєю структурою, функціональними можливостями та змістовою наповненістю веб-сайти. Інформація щодо популярності сайтів, які використовують підлітки в Інтернет-мережі наведена у таблиці 3.

Табл. 3

Популярність веб-сайтів серед користувачів-підлітків

№ п/п	Веб-сайти, які використовують підлітки	Кількість підлітків (%)
1.	Соціальні мережі («Однокласники», «В Контакті», «Facebook» тощо)	80 %
2.	Пошукові сайти	58 %
3.	Форуми, дискусії, чати	20 %
4.	Інтернет-магазини, аукціони	16 %
5.	Сайти про товари та послуги	12 %
6.	Сайти новин	10 %
7.	Поштові сервіси	8 %
8.	Сайти знайомств	6 %

116 опитаних підлітків зазначили, що батьки цікавляться метою їхньої діяльності в Інтернет-мережі. Здебільшого батьки: забороняють відвідувати певні сайти (30 %), не дозволяють довго користуватися Інтернет-мережею (23 %), пропонують певні види діяльності в реальному житті (20 %), просять повідомляти про події, які трапляються у віртуальному світі (17 %), пояснюють

правила поведінки в Інтернет-мережі (6 %), читають листування з віртуальними друзями (2 %), переглядають історію діяльності в Інтернет-мережі (2 %), взагалі забороняють користуватися Інтернетом (2 %).

Проведене нами анкетування засвідчило, що 74 % респондентів віддають перевагу спілкуванню за допомогою Інтернет-мережі. Половина з них спілкується не з навчальних питань, а заради самого спілкування, знайомства та листування з друзями. Найбільше підлітків приваблює у віртуальному спілкуванні можливість знайти нових друзів, швидкість та зручність, відсутність візуального контакту зі співрозмовником. Детальна інформація наведена у таблиці 4.

Табл. 4

Цілі та причини спілкування в Інтернет-мережі

№ п/п	Мета спілкування в Інтернет-мережі	Що приваблює в Інтернет-спілкуванні
1.	Листування з друзями (85 %)	Відсутність візуального контакту зі співрозмовником (5 %)
2.	Знайомство з новими друзями (39 %)	Можливість створити новий образ себе та знайти нових друзів (64 %)
3.	Спілкування заради самого спілкування (14 %)	Анонімність (9 %)
4.	Спілкування з навчальних питань (11 %)	Швидкість та зручність (50 %)

Найчастіше для спілкування підлітки використовують соціальні мережі, «месенджери», чати, електроні пошти та спілкуються у віртуальному просторі від 1 до 7 років.

Більшості опитаних підлітків (190 особам) відомо про загрози віртуального простору. Проте кожен п'ятий не знає правила безпечної діяльності в Інтернет-мережі, загальні уявлення про небезпеки спілкування у віртуальному просторі, можливість виникнення залежності, але вважають, що особисто з ними цього не трапиться та повідомляють співрозмовнику своє справжнє ім'я (100 %), вік (93 %), хобі (96 %), також деякі з них вказують домашню адресу (7 %), номер

телефону (25 %) та повідомляють все, що запитують у них віртуальні друзі (11 %).

За даними нашого опитування понад 20 % підлітків, які спілкуються у віртуальному просторі, принаймні один раз відчували небезпеку зі сторони віртуального незнайомця, яка проявлялася у надмірній увазі до особистої інформації, проханні дати номер телефону, вислати своє фото для «проходження кастингу у модельному агентстві», під'єднатися до веб-камери тощо. У 80 % респондентів були знайомства в Інтернет-мережі, з них 62 % зустрічалися у реальному житті з друзями, з якими познайомилися у віртуальному просторі. Майже 50 % опитаних підлітків, які зустрічалися з віртуальними друзями в реальному житті, зазначили, що Інтернет-образ онлайн-друга не відповідає його реальним особистісним якостям. За результатами проведеного нами анкетування лише 10 % опитаних підлітків розповідають батькам про ті події, які трапляються з ними у віртуальному просторі, та про наміри зустрітися в реальному житті з віртуальними друзями.

Табл. 5

Можливості Інтернет-мережі

№ п/п	Твердження	Кількість підлітків (%)
1.	Інтернет допомагає знайти необхідну інформацію для навчання	100 %
2.	Інтернет дає можливість спілкуватися з цікавими людьми	93 %
3.	Інтернет допомагає розширити коло моїх знайомств	84 %
4.	Використовую Інтернет, коли мені немає чого робити	72 %
5.	Інтернет долає відчуття самотності	28 %

Як видно з таблиці 5, Інтернет-мережа відіграє не останню роль в житті сучасних підлітків, оскільки для більшості з них Інтернет допомагає набути нові знання, долає відчуття самотності, є формою організації та проведення власного дозвілля.

З метою визначення ставлення батьків до діяльності підлітків в Інтернет-мережі нами були проведені бесіди з батьками (78 осіб) в рамках Школи батьківства Шевченківської районної в м. Києві державної адміністрації та в рамках батьківських зборів середньої загальноосвітньої школи № 62 м. Києва.

Під час обговорення проблеми безпечної діяльності підлітків в Інтернет-мережі, всі батьки підтвердили, що їхні діти використовують Інтернет-мережу. Проте більшість з них переконана в тому, що підлітки використовують Інтернет-мережу задля навчання, а не спілкування та розваг. Під час обговорення питання діяльності підлітків в Інтернет-мережі, батьки зазначили, що вони почуваються спокійніше та вважають, що їхні діти у безпеці, коли останні перебувають вдома та використовують Інтернет-мережу для розвитку та проведення дозвілля. Батьки зазначили, що вони контролюють діяльність підлітків в Інтернет-мережі, проте у переважній більшості довіряють своїм дітям та не розуміють, які загрози можуть чекати на підлітків під час діяльності в Інтернет-мережі. Детальна порівняльна інформація щодо форм проявів зацікавленості батьків за діяльністю підлітків в Інтернет-мережі (з позиції підлітків та батьків) наведена у таблиці 6.

Табл. 6

Форми прояву зацікавленості батьків за діяльністю підлітків в Інтернет-мережі

№ п/п	Форми прояву зацікавленості батьків щодо діяльності підлітків в Інтернет-мережі	Підлітки (%)	Батьки (%)
1.	Взагалі забороняють користуватися Інтернетом	2 %	19 %
2.	Не дозволяють довго користуватися Інтернет-мережею	23 %	56 %
3.	Забороняють відвідувати певні сайти	30 %	74 %
4.	Пропонують певні види діяльності в реальному житті	20 %	63 %
5.	Просять повідомляти про події, які трапляються у віртуальному світі	17 %	36 %
6.	Пояснюють правила поведінки в Інтернет-мережі	6 %	23 %
7.	Читають листування з віртуальними друзями	2 %	0 %
8.	Переглядають історію діяльності в Інтернет-мережі	2 %	21 %

Отримані розбіжності в даних від батьків та підлітків свідчать про недостатній стан обізнаності підлітків та батьків щодо особливостей та ризиків діяльності в Інтернет-мережі. Підлітки та батьки знають деякі правила

безпечної діяльності в Інтернет-мережі, проте не дотримуються їх. Підлітки з недостатнім станом обізнаності щодо особливостей та ризиків діяльності в Інтернет-мережі вміють визначати мету діяльності в Інтернет-мережі, але часто ухиляються від її виконання та переходять за посиланнями, які розміщені на веб-сторінках, відвідують персональні сторінки соціальних мереж, через що витрачають значну кількість часу на діяльність в Інтернет-мережі (більше 3 годин).

Висновки. Аналіз досліджень проблеми безпечної діяльності в Інтернет-мережі дає можливість виділити види діяльності підлітків в Інтернет-мережі, їх специфічні особливості та ризики.

Дослідно-експериментальна робота з підлітками та батьками показала, що підлітки активно використовують Інтернет-мережу для спілкування, проведення дозвілля та навчання. Більшість батьків не замислюються над загрозами в Інтернет-мережі та схвально ставляться до діяльності підлітків у віртуальному світі. Результати проведеного нами опитування підлітків та батьків показали значні розбіжності у даних щодо форм прояву зацікавленості батьків за діяльністю підлітків в Інтернет-мережі та засвідчили недостатній стан обізнаності підлітків та батьків щодо особливостей та ризиків діяльності в Інтернет-мережі. Це вимагає впровадження заходів, спрямованих на формування у підлітків та їх батьків підвищення поінформованості щодо особливостей та ризиків діяльності в Інтернет-мережі.

Література

1. Войскунский А. Е. Информационная безопасность: психологические аспекты / А. Е. Войскунский // Национальный психологический журнал. – 2010. – № 1 (3) – С. 48-53.
2. Войскунский А. Е. Психологические аспекты деятельности человека в Интернет-среде // 2-ая Российская конференция по экологической психологии: тезисы. – М. : Экопсицентр РОСС, 2000. – С. 269-270.
3. Интернет-зависимость : психологическая природа и динамика развития / под. ред. А. Е. Войскунского. – М. : Акрополь, 2009. – 279 с

4. Кузнецова Ю. М. Психология жителей Интернета / Ю. М. Кузнецова, Н. В. Чудова. – М. : ЛКИ, 2008. – 224 с.
5. Раицкая Л. К. Особенности развития личности студента в Интернете / Л. К. Раицкая // Вестник Государственного университета управления. – 2011. – № 6. – С. 77-80.
6. Чудова Н. В. Особенности образа Я «жителя» Интернета // 2-ая Российская конференция по экологической психологии : тезисы. – М. : Экопсицентр РОСС, 2000 – С. 240-245.

Анотація. В статті автор розкриває особливості та ризики діяльності підлітків в Інтернет-мережі, висвітлює результати дослідно-експериментальної роботи щодо стану обізнаності підлітків та їх батьків з особливостей безпечної діяльності в Інтернет-мережі.

Ключові слова: Інтернет-мережа, діяльність в Інтернет-мережі, ризики в Інтернет-мережі, підлітки, батьки.

Annotation. In the article the author reveals the peculiarities and risks of teenagers' activities in the Internet, highlights the results of experimental work about the level of awareness of teenagers and their parents about safe activities of the Internet network.

Keywords: Internet, activities in the Internet, risks in the Internet, teenagers and parents.